

ANMELDELSE

Anatomi af den syriske tragedie

Man bliver meget klogere og meget mere deprimeret af at læse Leila Vignals analyse af den syriske borgerkrig *War-Torn*. Kynisk brug af byødelæggelser og etnisk udrensning har bidraget til, at Assad har magten i det ødelagte land.

af Peter Seeberg

Leila Vignal War-Torn. The Unmaking of Syria, 2011-2021, Oxford University Press 2021, 312 s., 389 kr.

Det interessante nye ved Leila Vignals grundige bog *War-Torn. The Unmaking of Syria 2011-2021* er, at hun fokuserer på nogle delvist oversete dimensioner af den mere end ti år lange krise i Syrien.

Flere års konflikter har fuldstændig forandret Syrien som land. Vignal analyserer i sin bog især fragmenteringen af den syriske stat, de omfattende fysiske ødelæggelser, de mange millioner internt fordrevne og mere end seks millioner flygtninge udenfor Syrien samt ødelæggelsen af det syriske økonomiske liv, herunder dagliglivet for den almindelige syrer. Efter 2011 kunne man heller ikke længere bedrive uafhængig forskning i landet. Dertil kom, at regimet brutalt kontrollerede medierne – noget, som de mere end 250 journalister, der mistede livet, mens mange andre blev fængslet eller kidnappet, vidner om.

Stillet overfor den udfordring har Vignal udviklet sin egen metodologi. Udover forskning og nyhedsmedier inddrager hun blandt andet en række visuelle kilder, herunder satellitbilleder samt materiale fra diverse sociale medier. Desuden har hun gennemført interviews med syrer, der bor udenfor Syrien, og syrer, der fortsat lever i Syrien, men rejser i udlandet. Endelig har hun trukket på de kunstnere, skribenter, intellektuelle og journalister, som udgør en del af den syriske diaspora.

En stille revolution

Vignal argumenterer for, at der faktisk havde fundet en stille revolution sted i det syriske samfund allerede inden oprøret i 2011.

Den var både demografisk og uddannelsesmæssig. De unge, der tog del i demonstrationerne og protesterne, var fra en ny generation med et generelt højere uddannelsesniveau. De var vokset op i et stærkt urbaniseret samfund i familier med færre medlemmer, der i mindre

grad var karakteriseret ved traditionelle patriarkalske strukturer. Oprøret var, som det var tilfældet i Tunesien og Egypten, især de unges værk. Det var dem, der organiserede mobiliseringen og gennemførte aktioner, også da disse blev mere militante. Af indlysende sikkerhedsmæssige grunde foregik dette i hemmelighed, hvilket bidrog til decentralisering af de oppositionelle aktiviteter og til at vanskeliggøre regional og især national koordinering.

Protesterne aftog dog gradvist, især på grund af regimets voldsomme undertrykkelse, bombninger, militære aktioner og etableringen af utallige checkpoints, som vanskeliggjorde kontakt imellem de oppositionelle grupper.

Vignal viser, hvordan der med regimets repressive strategier og den tiltagende militarisering af konflikten mellem styre og opposition udviklede sig en ekstrem fragmentering af det syriske territorium. De utallige kort, der er blevet produceret for at forsøge at dokumentere udviklingen af den syriske tragedie, demonstrerer tydeligt dette.

I midten af 2010'erne var Syrien opdelt i en række områder: Et nogenlunde sammenhængende regimedomineret område især mod vest, et IS-kontrolleret område langs Eufrat og østpå (primært i 2014-17), områder under dominans af kurdiske grupperinger mod nord og ikke-sammenhængende områder i både nord og syd, hvor oppositionsbevægelser, herunder Jabhat Fateh al-Sham, har magten.

Kontrollen over landets grænser blev en afgørende strategisk faktor. Og den havde regimet i høj grad. Styret kunne således langt bedre føre kontrol med trafikken af flygtninge, sårede soldater, oppositionelle, *foreign fighters*, olietankbiler, våben og ammunition, kontanter, stjålne antikviteter, forsyninger og humanitær hjælp. Alt dette blev brugt som politisk våben mod oprørerne.

Udrensning og byødelæggelse

De massive ødelæggelser af de syriske byer blev også udnyttet som politisk våben i regimets kamp mod den syriske opposition.

Med et begreb fra geografen Stephen Graham peger Vignal på, at der mange steder i Syrien har fundet et *urbicide* (bymord) sted. Her har smadringen af bygninger bevæget sig langt ud over *collateral damage* og er i stedet blevet en integreret og planlagt del af det syriske styres politiske vold mod opposition og befolkning.

Vignal viser ligeledes detaljerede opregninger af, hvordan olietønder, gasbeholdere eller vandtanke fyldt med sprængstoffer, metalstykker og kemikalier er blevet anvendt som lavteknologiske, men effektive bomber i de militære konfrontationer.

Et kritikpunkt i den forbindelse: Desværre er en del af bogens figurer og kort, som dokumenterer uhyrlighederne, vanskelige at aflæse, utydelige eller alt for komprimerede. Det kan undre, at Oxford University Press ikke har formået at tage den opgave alvorligt.

Også spørgsmålet om fordrivelsen af dele af befolkningen – som internt fordrevne eller som flygtninge, der især opholder sig i Tyrkiet, Libanon og Jordan – analyseres i Vignals værk. De midler, der er blevet benyttet i den omfattende tvungne migration, der er den mest omfattende siden Anden Verdenskrigs afslutning, har klare politiske formål og har haft konsekvenser for befolkningens etnisk/religiøse sammensætning i de forskellige områder i landet. I den forbindelse analyserer Vignal udsagn af Bashar al-Assad, der har en ambition om ”homogenisering” af befolkningen som politisk mål, selvom styret traditionelt netop har forsvaret landets diversitet. Også fordi den retfærdiggør regimets fundering i et alawi-mindretal.

Leder af et ødelagt land

Dagliglivet i Syrien har radikalt ændret karakter siden 2011. Krigsøkonomien fik tidligt sit indtog med knaphed, sortbørshandel, passivitet og apati. I nogle tilfælde har denne udvikling bidraget til den interne fordrivelse, i andre har knapheden tvunget befolkningsgrupper til at forblive med de alvorlige personlige omkostninger, det har haft. Udenfor Syriens grænser har de omfattende flygtningebevægelser medført regionaliseringstendenser, hvor transnationale forbindelser

mellem grupper i nabostaterne og lokale virksomheder drevet af syrere i eksil har skabt nye muligheder for de mest ressourcestærke.

Politisk og militært har regimet, ikke mindst i kraft af støtten fra Iran og Ruslands side, vundet et overtag i Syrien, der næppe vil kunne anfægtes – i det mindste ikke på kort sigt.

Men styret sidder på magten i et nedbrudt og ødelagt land, der vil have brug for omfattende hjælp til rekonstruktion. Vignals nedslående konklusion er, at der ikke er nogen umiddelbar udsigt til et stabilt Syrien. De mulige rekonstruktionsplaner og tilbagevenden af de mange flygtninge må anses for at ligge langt ud i fremtiden.

Vignals værk er således et fremragende og originalt bidrag til den omfattende litteratur om krisen i Syrien siden 2011 – og dybt deprimerende læsning.

Peter Seeberg (f. 1952) er cand.mag. i historie og statskundskab fra Aarhus Universitet og ph.d i Mellemøststudier fra Syddansk Universitet. Lektor ved Center for Mellemøststudier, Syddansk Universitet. Hans forskning handler især om forholdet mellem EU og Mellemøsten med fokus på sikkerhed og migration, politiske konflikter med videre. Seneste bogudgivelse er Demokratiets krise og de nye autokratier, Aarhus Universitetsforlag 2020 (med Mikkel Thorup).

